

Landbruget 1870.

Danmark.

De Spørgsmaal, som i det forløbne Aar ligesom i de nærmest foregaaende særlig have beskæftiget Landmændene, ere Mælkeri- og Gjødningsspørgsmaalene, og paa begge Omraader gjøres stadige og gode Fremstridt. For Mælkerivæsenets Vedkommende bestaa disse dels i: at Afkjølingsmaaden bliver underkastet en grundig Prøvelse med Hensyn til Mængden og Godheden af Smørret i de forskjellige Aarstider paa flere af de Gaarde, der allerede nu i et Par Aar have benyttet sig deraf, en Undersøgelse der er saa meget ønskeligere, som Landmændenes Interesse ganske særlig er vakt for denne Sag, og det paa mange Gaarde paatænkes at indføre den, naar blot Forholdene nogenlunde tillade det, og den nødvendige Mængde af tilstrækkelig koldt Vand med Sikkerhed og uden for store Omkostninger kan skaffes tilveje; — og dels i: at Sansen for en bedre Benyttelse af Mælken breder sig ud blandt de mindre Jordbrugere, hos hvem den hidtil har staaet saa overordentlig langt tilbage, og hvis Kohold, paa Grund af deres Talrigbed, ville kunne bidrage i en ganske særlig Grad til at forøge Landets vigtige og allerede betydelige Udførsel af godt Smør til det store Verdensmarked. Et slaaende Vidnesbyrd om den store Fremgang paa Mælkeriomraadet haves i Udførselstabellerne, der for Aaret 1869—70 (1ste Oktober til 31te Septbr.) vise en Forøgelse i Smørudførselen af 9,400 Tdr.

imod Gjennemsnittet af de foregaaende 5 Aar, uagtet Fodringsforholdene ifjor Vinter, men dog navnlig i den forløbne Sommer ingenlunde vare gunstige. For at ophjælpe Mælkeribruget, navnlig hos de mindre Jordbrugere, have flere Landbosforeninger allerede for en Del Aar siden benyttet omrejsende Mejerster, og at disse have gjort nogen Nytte kan ikke benægtes, men endnu heldigere synes det at være, at benytte sig af omrejsende Mælkeriasistenten, en Foranstaltning som 1869 begyndtes af Maribo Amts Landbosforening, og som i det forløbne Aar er efterfulgt af Horsens- og paatænkt efterfulgt af flere andre Landbrugsforeninger. Mælkeriasistentens Hværv er dels at give dem af Foreningens Medlemmer, der ønske det, praktisk Vejledning i Smør- og Ostebereidning og at være dem behjælpelig med Raad og Anvisning angaaende Kvægets Røgt og Pleje, og dels at være Foreningernes Bestyrelse behjælpelig ved Udstillingerne af Mælkeriprodukter og ved Dyrskuerne.

Ogsaa de i Sylland i de senere Aar paabegyndte Udstillinger af Vintersmør maa nævnes som et godt Middel til at fremhjælpe Mælkeridriften, og Udstillingen, der i det forløbne Aar afholdtes i Randers, var stærkt besøgt og omfattede over 200 Prøver, hvoraf henimod Halvdelen fra mindre Gaarde. Samtidig med at være en Spore til yderligere Fremstridt vise saadanne Udstillinger Mælkeridriftens Standpunkt og Udvikling, og Udstillingen i Randers var i saa Henseende et smukt Vidnesbyrd om det gode Dømmeme, hvori Smørproduktionen i denne Del af Landet i længere Tid har staaet, saavel for de mindre som for de større Gaardes Bedkommende.

I nær Forbindelse med denne Sag gaa Bestræbelserne for at fremme Kvægholdet, og om der i denne Retning end ikke er brudt nye Baner i Aaret 1870, saa vidner dog den voxende Brug af Kraftfoder og Fodersurrogater og den Drøftelse af Midlerne til at sikke sit Kvæg en rigelig og god Sommernæring, som paabegyndtes i Slutningen af Aaret, at Overbevisningen om Fordelagtigheden eller rettere Nødvendigheden af et kraftigt Husdyrhold baade rodfæster og breder sig ogsaa

hos de mindre Jordbrugere. Et nyt Middel til denne Sags Fremme er for første Gang benyttet i det forløbne Aar, nemlig Præmieringen af Husmænds Koer i Sorø Amt. Ved Bidrag fra begge Amtets Landbosforeninger og fra Private uddeltes 70 Præmier, bestaaende dels af sur fosforsur Kalk, dels af Oliefager, og de 168 Koer og Kvier, der vare mødte, vidnede om de mangeaarige Bestræbelser i dette Amt for at forbedre Kvægavlen.

Det andet Spørgsmaal, som i det forløbne Aar særlig har beskæftiget Landmændene, er Benyttelsen af kunstig Gjødning. Der tales ikke længer derom, som om en ret morsom men dog i Grunden unyttig eller i alt Fald økonomisk Sag, det erkjendes tvertimod nu næsten af alle, der blot med nogenlunde aabent Dje følge Udviklingen af Agerbruget og egen Bedrift, at det er en saa at sige uundværlig Støtte for at kunne forøge Indtægterne og dog samtidig økonomisere med Jordens Grundfrugtbarhed, og det er ikke længer blot Brugerne af de større Gaarde, der mene at kunne drage Nytte af den, men ogsaa de mindre Jordbrugere ere begyndte i temmelig stort Maaal at bruge kunstig Gjødning. I den sidstnævnte Retning have de nyoprettede Foreninger til Indkjøb af kunstig Gjødning allerede bidraget væsentlig, og det er øjensynligt, at det blot er en saadan Hjælp og Kontrol, som den der ydes gennem dem, at de mindre Jordbrugere have ventet paa. Skjønt endnu ikke 2 Aar gammel, omfatte de nævnte Foreninger dog største Delen af Landet, og ved den ældste af dem, den jydste Forening, var Efteraarsforbruget næsten 4 Gange saa stort som Foraarsforbruget, nemlig 1,742,800 *R* imod 465,400 *R*, og Foreningen, der i Foraaret talte 141 Medlemmer med i Gjennemsnit 163 $\frac{1}{2}$ Tdr. Land, har i Sommerens Løb haft en Tilgang af 441 M. med i Gjennemsnit 74 $\frac{1}{2}$ Tdr. Land, saa at den har fundet megen Tilslutning blandt de mindre Jordbrugere. I de Egne, der endnu savne slige Foreninger, har der i Efteraaret været Tale om at oprette saadanne. Samtidig hermed voxer ogsaa Lyften til at gjøre Gjødningsforsøg, hvortil vi ogsaa i høj

Grad trænge, da de Erfaringer, hvorefter Tid og Maade for Anvendelsen af de enkelte Kunstgjødninger ledes, for største Delen ere hentede fra andre Jordbundsforhold og andre Vejrforhold end dem, under hvilke der her i Landet arbejdes. Medens Fremstridtene i saa Henseende altsaa ere glædelige, og medens der ogsaa ofte høres udtalt Nødvendigheden af at opsamle, bevare og benytte Staldgjødningen med større Omhu end hidtil, er det sørgeligt at se, hvor lidet der i Virkeligheden gjøres i denne Retning; og gjøres der end hist og her lidt for at opsamle og bevare den, saa er det kun enkeltvis, at man seer den behandlet paa rette Maade, uden hvilket dog enhver Foranstaltning kun bliver halv. Det skorter i saa Henseende vist mindre paa Villie end paa Kjendskab og Indsigt, og en god Vejledning deri i Lighed med den, vi i det sidste Par Aar have faaet om den kunstige Gjødning, vilde utvivlsomt kunne stifte stor Nytte.

Flere og flere Landboforeninger føle sig opfordrede til at iværksætte Plovprøver og Præmiepløjninger, men iøvrigt er Maskin- og Medskabsomraadet næppe et af dem, hvor der mærkes nogen stærk Fremgang, i alt Fald ikke en saadan, der svarer til vort Agerbrugs gode Udvikling i andre Retninger. Mejemaskinen har saaledes i Sommer næppe været brugt saa meget, som det velstaaende Korn og den travle Høst maatte synes at opfordre til. Den svenske Harve bibeholdes endnu næsten overalt væsentlig uforandret og bruges i samme Form baade til Jordens Behandling og til Sædens Nedmulding, skjønt den ingenlunde fyldestgjør eller samtidig kan fyldestgjøre Fordringerne til disse to helt ulige Arbejder. Ogsaa af Tromlerne, der i saa høj Grad trænge til Forbedringer eller rettere til Afløsere, bruges endnu som oftest de gamle flette Exemplarer. Derimod synes Dampkraftens Anvendelse at vinde god Indgang i flere Egne af Landet, saaledes i det vestlige Sjælland, paa Lolland-Falster, i Fyen og i det østlige Jylland, og transportable Damptærskemaskiner, der levere billigt og godt Arbejde, blive mere og mere brugte, især paa Lolland-Falster og i det østlige Sjælland. Nytten af Radsaaning

drøftes jævnlig, og Smaaforfølg sees af og til udførte, men endnu har denne Sag ikke rigtig begyndt at vinde Indgang.

Spørgsmaalet om den bedste Høsttid og Høstmaade har stærkt fæstet Landmændene, og der er i Sommerens Løb viist denne Sag en velfortjent Opmærksomhed og gjort en Del sammenlignende Forsøg, som, naar de blive gjentagne i de nærmest kommende Aar og sammenholdte med de Analyser, der i en tilsvarende Retning foretages af Landhusholdnings-selskabet, ville kunne levere værdifulde Bidrag til Besvarelsen af dette navnlig for vor Bygeexport høist vigtige Spørgsmaal.

Med Hensyn til Kommunikationsmidlernes Udvikling og den derved lettede Handelsomsætning har Aaret 1870 bragt en Udvidelse af vort Jernbanenæt ved Aabningen af den sydsjællandske Jernbane, og Forbedringerne af de mindre Bi-veje af Kommunerne fortsattes i Reglen med god Kraft. Ligesom ifjor har ogsaa i Aar de jydste Baner viist sig at være en vægtig Støtte for Kreaturhandlen, særlig for Studehandlen til Foraarsmarkederne i Slesvig og Holsten, ligesom den ogsaa er bleven meget brugt til den store Hesteudførsel fra In-land. Denne har formedelst Krigen været større og fordelagtigere for Inland end i mange foregaaende Aar, nemlig over dobbelt saa stor som almindelig. Handlen med Svin og Grise har været meget levende, og Priserne paa de sidste have især været usædvanlig høje. Frigivelsen af Kreaturhandlen paa England, saaledes som den ifjor fandt Sted, har atter fremkaldt en Stigning af Kvæg- og Faareudførslen til dette Land, efter at den i de foregaaende 4 Aar stadig var gaaet nedad. Der er saaledes i Aaret 1869—70 (regnet fra 1ste April til 31te Marts) udført 6,167 Stkr. Hornkvæg imod 4,527 i det foregaaende Aar, og 4,064 Fuar imod 2,070. Faren for at et nyt Forbud mod den frie Indførsel af Kvæg til England skulde ramme os paa Grund af den i sidste Vinter og Foraar stærkt udbredte Mund- og Klovesyge blev heldigvis undgaaet, væsentlig paa Grund af de Forholdsregler (4de Bind, Side 349) der i saa Henseende bleve truffene af Dampskibs-

felfkabet i Aarhus og af Kjøbenhavns Politi, hvorimod Regjeringens Medvirkning i denne vigtige Sag længe forgjæves lod vente paa sig.

Af Landbolove har Aaret kun bragt faa og temmelig ubetydelige.

Hvad fluttelig Landmandens økonomiske Vilkaar angaaer, da maa det forløbne Aar siges i sin Helhed at have været et godt Aar. Overfluddet af Høsten 1869 viste sig at være større, end man havde ventet, og den samlede Kornudførsel blev $\frac{1}{3}$ større end Gjennemsnittet af de foregaaende 5 Aars. Ogsaa Priserne have været gode, og i Gjennemsnit betydelig højere end Kapitelstarten for Afgrøden af 1869; men selv om vi lægge denne til Grund for vor Beregning, saa viser det sig dog, at Kornsalget har indbragt Landet betydelig mere end i de foregaaende 5 Aar, med Undtagelse af Afgrøden fra Aaret 1866, nemlig ialt omtrent $17\frac{1}{2}$ Million Rd., medens Gjennemsnittet af de sidste 5 Aar omtrent var $14\frac{3}{4}$ Millioner. Naar nu hertil kommer, at vor Smørdførsel har indbragt over 1 Million Rd. mere end i de foregaaende 5 Aar, og at Udførslen af Husdyr sikkert ikke har indbragt mindre end i disse, saa vil den samlede Indtægt af Landbrugsprodukter for Aaret 1869—70 dog vise sig at have været god, selv naar tilbørligt Hensyn tages til det stærkt formindskede Udbytte af Rapsdyrkingen og til de forøgede Udgifter til Grundforbedringer og til Indkjøb af kunstig Gjødning og Kraftfoder.

Angaaende Afgrødens Vilkaar og Udvikling i de forskjellige Perioder af det forløbne Aar have vi gjort udførlig Rede i forrige Binds Agerdyrkningsberetninger, og henviende dertil skulle vi her kun kortelig samle Hovedpunkterne i saa Henseende. Aaret begyndte med mildt Vejrlig og bragte ogsaa jævnlig Regn; men fra Midten af Januar begyndte en lang, kold og tør Periode, som navnlig i Februar bragte en meget

stærk Værfrost, der vel afløstes af lidt mildt Vejr i den første Halvdel af Marts, men Nætterne i Slutningen af Marts og Begyndelsen af April vare kolde, og i de klare Nætter blev det endog temmelig stærk Frost; dette blev saa meget uheldigere, som Dagvarmen samtidig var temmelig stærk. I Midten af April havde vi smukt Vejr, som styrkede Vintersæden og fremmede Baaarbejderne godt, men i Slutningen af Maanedens og i Begyndelsen af Maj var Vejret atter køligt. Midten af Maj blev vel mild, men baade Slutningen af denne Maaned og Juni vare forholdsvis temmelig kolde, og først i Juli og August steg Middelvarmen over det almindelige. Naar desuagtet Sommeren ofte virkede trykkende varm, da skylbes dette navnlig den vedholdende Tørke; vel afløstes denne af og til af stærke Tordenbyger, men dels faldt disse meget ulige fordelt over Landet, dels magtede de ikke at trænge ret dybt i den nu paa 3die Aar saa udtørrede Jord, og Virkningen af dem, hvor heldige de end kunde være, blev derfor i Reglen ikke af nogen gennemgribende Betydning for Korn-, Roe- og Græsmarkerne. Navnlig paa Øerne, og da igjen navnlig i det nordøstlige Sjælland var Tørken meget stræng, hvilket var saa meget uheldigere, som netop ogsaa denne Egn havde faaet mindst Regn i de 2 foregaaende Aar. Fra Midten af August faldt jævnlige Regn til ikke ringe Ulempe for alle de Egne, hvor Høsten falder sent, hvorimod de andre i Reglen vare færdige med Høsten inden Regnen. Efteraaret bragte i det Hele taget megen Regn; Oktober var kold, November derimod mild, og først ved denne Maanedes Udgang begyndte Frostene, der vedvarede gennem hele December og blev meget stræng ved Suletider.

Hveden, der var faaet sent og derfor ingenlunde kraftig, da Vinteren kom, led meget af Værfrosten, Stormene og det veglende Vejr i Marts; den var derfor gennemgaaende simpel i April og meget ompløjedes; det øvrige bedrede sig kun lidt i den kolde og tørre Maj og Juni, Ukrudet tog mange Steder Overhaand, og skjønt Afsætningen og Blomstringen var heldig, saa Kornudbyttet forholdsvis blev bedre end Halmudbyttet, er

det dog Aarets ringeste Sædafgrøde, om den end enkeltvis paa kraftige Jorder, hvor en haardsør Hvedesort har været dyrket, og hvor Jorden har ligget i Læ, saa Stormen skadede mindre, og den rige Mængde Sne bedre blev liggende, har været god. Rugen, navnlig den tidligsaaede, stod bedre i Foraaret; den udviklede sig godt i Sommeren, og blev udmærket hjærnesat med Undtagelse af den først udviklede, for hvilken Drætiden var mindre heldig; den har givet over en Middelhøst, navnlig paa Øerne og i Østjylland; i det nordlige Jylland led den en Del af Stormen og skoldedes af den stærke Varme. Vaarsæden blev lagt i særdeles bekvem og godt vinterstjornet Jord, men først i den sidste Halvdel af April blev Saaning almindelig. Den førstsaaede Byg og Havre kom godt op, den senere saaede derimod langsomt, men rodfæstede sig godt, og paa Grund af at Sommeren ikke var varm, og at der af og til faldt megen Dug, led Byg og Havre paa de kraftige Jorder ikke stærkt af Torken før ved Juli Maanedes Varme; d. 10 til 12 Juli kom heldigvis en god Landregn, netop som Vaarsæden skulde stride, og dette forbedrede dens Tilstand saa kjendeligt, at Udbyttet omtrent blev en Middelhøst af Kjerne og maaste lidt derunder af Halm. Erter, Bikker, Bønner og Boghvede gave i Reglen et meget godt Udbytte. Kartoflerne vare som oftest voxede ret godt til, men viste sig mange Steder uholdbare i Rulerne. Roemarkerne saa temmelig daarlige ud i Sommer paa Grund af Torken og Insekter, men kom sig meget, efterat Regntiden var begyndt, saa at Udbyttet, navnlig af Gulærødder og Runkelroer, maa kaldes godt. Høudbttet fra Agrene og tørre, tørveagtige Enge var meget ringe, fra vandede Enge derimod godt; Kvaliteten af det bjærgede Hø var imidlertid god. Græsmarkerne grønnedes først sent, vare meget flette i Sommertiden og kun taalelig gode i Efteraaret. Af Plantesygdomme har Brand i Havren, og af skadelige Insekter have Jordloppe, Smældelarver, Bladlus og Knoporme i Roemarkerne gjort en Del Skade. Mælkeriudbttet har været meget ulige paa de forskjellige Gaarde, ofte godt, men ogsaa

ofte simpelt formedelst knap Vinterfodring, flette Græsmarker og megen Tordenluft; i Gjennemsnit har det dog været større end i de foregaaende Aar, og de høje Priser paa Mælkeprodukterne have endog gjort det til et godt Aar i saa Henseende. Udbyttet ved Udklipningen var nogenlunde tilfredsstillende, men Priserne vare derimod meget lave. Mund- og Klovesygen blandt Kvæget paa Zerne og i en Del af Østjylland var stærkt udbredt i Aarets første Maaneder, men hævedes heldigvis, inden Kvæget fattes paa Græs; ligesaa var ogsaa Mundsygen blandt Hestene almindelig i det nordlige og sydvestlige Jylland.

Sverrig.

De første Maaneder af Aaret 1870 vare netop saaledes, som man i Sverrig ønsker dem; paa Jorden et tyndt men jævnt Snedække og paa Søerne et fast Islæg, som den stadige Frost holdt vedlige, lettede alle Skovkjørsler og al Transport til Bjerne og Jernbanerne, og en stor Mængde Tømmer og Træ blev derfor folgt og bragt til Banerne. Ogsaa til Stenkjørsel fra de med Sten oversyldte Marker var Vinteren gunstig. Da det foregaaende Aar (1869) havde givet en rig Afgrøde, var der meget at udtærste, og da Priserne saavel paa Korn som Kvæg vare høje, kom Landmændene nogenlunde til Kræfter efter det meget daarlige Aar 1868, der havde været saa usædvanlig haardt for flere Egne. Foraaret kom sent, og sent blev Baarsæden lagt, saa meget mere som det endnu er temmelig almindelig i Sverrig at rette sig efter „gammel Sædetid“, det vil sige, at saa hver Slags Korn i sin bestemte Uge, hvordan saa end Vejrliget og Jorden er. Baade Baarsæden og Rugen, der heldig havde overstaaet Vinteren, voksede frodig til i det gunstige Vejrlig i Begyndelsen af Sommeren; i Midfommertiden var Vejret vel ogsaa ligesom her temmelig tørt, men Tørken var dog langtfra saa vedholdende eller saa stærk. Høsten gik hurtig og let fra Haanden i det sydlige Sverrig; længere oppe i Sverrig traf den derimod langt ind i den regnfulde September Maaned, men da man der de fleste Steder bruger

at sætte Kornet i „Krafer“ eller paa „Stør“, saa tog det i Reglen ikke synderlig Skade. Kartoflerne ere i Almindelighed Inffledes godt, ofte endog særdeles godt, og et Udbytte af 16 Fold hører ikke til Sjældenheder. De ere derfor ogsaa meget billige (7—9 K pr. Ld.) og opfodres derfor i store Mængder. Ogsaa de øvrige Rodfrugter, der imidlertid kun forholdsvis have ringe Betydning, have givet et ret godt Udbytte. Høudbyttet fra Engene er ret godt, fra Agrene derimod noget mindre, men det blev altsammen bjærget særdeles godt.

Ifølge den Kongen af Sverrig forelagte Beretning om Høstens Udfald i 1870, have 3 Lehn: Örebro, Westmanland og Jämtland haft en rig Høst; 10 Lehn: Stockholm, Södermanland, Östergotland, Gothland, Calmar, Elfsborg, Värmland, Gefleborg, Vesterbotten og Norrbotten haft en god Høst; 9 Lehn: Upsala, Blekingen, Söndköping, Kroneborg, Halland, Gøteborg og Bohus, Skaraborg, Westmanland og Kopparberg haft over en Middelhøst og 2 Lehn: Kristianstad og Malmshus haft en Middelhøst.

Græsset i „Beteshagerne“ udvikler sig altid sent om Foraaret, saa man i Reglen ikke slipper Kvæget ud før i Begyndelsen eller Midten af Juni; og i de Egne, hvor man har Beteshager, kommer Kvæget i Reglen ikke paa selve Agermarken før efter Høst. Indtil i Juli Maaned var der rigeligt Græs, men i Slutningen af denne Maaned begyndte det at blive tørt og standsedes i Værten, og Efteraarsgræsningen var temmelig simpel. Da Kvæget midt i Oktober i Reglen tages paa Stald, var det derfor ikke i nogen god Foderstand, men da baade Halm og Hø er sundt og nærende, og der som sagt opfodres en stor Del Kartofler, er det allerede kommet sig en Del.

Vintersæden — væsentlig Rug — staaer, hvor den blev faaet i Tide og ikke, som almindeligt er, følger efter Byg, da Brak endnu i mange Egne kun sjælden bruges af Bønderne, godt, om den end hist og her har lidt en Del af Snegle. I det lange, milde Efteraar har man faaet pløjet og ärjet mere

end almindelig, og ligeledes er der udført en Del Extraarbej= der, navnlig drænes der nu af Bønderne i Skaane i stort Omfang.

Mangel paa Kapital trykker stadig det svenske Agerbrug og hæmmer mange af de Fremskridt, hvortil man iøvrigt finder megen Beredvillighed og Eyst blandt de svenske Landmænd. Agerbruget har i Reglen altfor meget Karakteren af at være udpinende, hvilket ogsaa tydeligt stadfæstes ved nedenstaaende Oversigt over Udførslerne. Den udpinende Havresæd er stadig Hovedsæden, og Udførslen deraf er i stærk og uheldvarslende Stigning. Kvægholdet forsømmes; endnu træffes ofte Bønder= gaarde, hvor Befætningen bestaaer af 8 Heste og 3 Køer; i Reglen er der ikke Raad til at staa i Forstud for en kraftig Fodring af Kvæget. Rodfrugtdyrkningen har kun ringe Ud= bredelse. I det forløbne Aar har der i flere Egne været virket stærkt for at skaffe Dyrkningen af Sukkerroer Indgang, og Lehnshusholdningselskaber have gratis uddelt Frø deraf til Bønderne tilligemed Anvisning til at dyrke og benytte Køer til Sirup og Kaffesurrogat. Foreløbig stræbes der kun hen mod dette Maal, lykkes da dette, vil man have gjort en nødvendig Forberedelse for at kunne oprette Sukkerfabrikker, hvoraf der allerede findes et Par i Sverrig, som betale sig udmærket. I enkelte Egne er man begyndt at bruge kunstig Gjødning i tem= melig stort Maal, og det gunstige Udfald deraf i det forløbne Aar har foranlediget, at ogsaa Bønderne i disse Egne have gjort ingenlunde smaa Bestillinger paa kunstig Gjødning til det forestaaende Foraarsbrug.

Sluttelig meddele vi en Udsigt over den virkelige aarlige Udførsel (∴ Udførsel ÷ Indførsel) fra Sverrig i de sidste 20 Aar, delt i femaarige Perioder. Den frembyder mange inter= esante, saavel glædelige som sørgetlige, Sammenligninger dels mellem de enkelte Poster indbyrdes, dels naar den sammen= holdes med den Udførselsoversigt, som vi meddelte for Dan= marks Bedkommende i forrige Bind Side 622. For at lette

Sammenligningen have vi reduceret Angivelserne til dansk Maal.

	1850—54.	1855—59.	1860—64.	1865—69.
Hvede Tdr.	+6,348	+ 6,356	÷ 15,538	÷ 127,767
Rug "	÷93,980	+ 74,941	÷ 322,895	÷ 649,739
Byg "	+16,832	+ 216,282	+ 232,049	+ 153,350
Havre "	+267,197	+ 772,271	+1,283,443	+1,900,397*
Heste Stkr.	÷ 508	÷ 114	+ 291	+ 967
Hornkvæg "	+ 233	÷ 1,562	÷ 666	+ 13,817
Faar "	÷ 269	÷ 146	+ 136	+ 8,117
Svin "	÷ 292	÷ 85	÷ 139	+ 879
Flæsk \mathcal{M}	—	÷ 528,000	÷3,421,200	÷1,604,300
Rjød "	÷1,464,100	÷ 817,300	÷1,030,400	÷ 617,300
Smør Tdr.	÷ 230	÷ 6,873	÷ 10,774	÷ 3,666
Dst \mathcal{M}	÷379,700	÷985,900	÷1,127,100	÷705,000
Uld "	÷2,028,800	÷2,595,000	÷2,858,200	÷2,986,300

Norge.

Saavidt man nu kan dømme om Aarsudbyttet, efterat alt er bragt i Hus, og det meste Korn er udtærstet, synes det, som om det forløbne Aar har været et af de bedste, Norge har havt i lang Tid, ja i det store Hele taget maasse det bedste siden 1858. Dette var man i Vaaren og langt ud paa Sommeren langt fra at ane. Skjønt Vaararbejderne paa gunstig Jord gif for sig med Væthed, bleve de dog forsinkede en Del paa alle vaade Jorder ved det kolde Vejr, som varede gjennem hele Forsummeren, og som i Forbindelse med Mangel paa Regn satte Ager og Eng temmelig meget tilbage i de fleste Egne af Landet. I den sidste Del af Sommeren fik man imidlertid endelig varmt Vejr, og da der nu ogsaa i adskillige Egne faldt en Del Regn, som man meget trængte til, bleve Udfigterne i høj Grad bedre. Indhøstningen foregik, paa enkelte Egne nær,

*) Indtil Midten af August var der i det forløbne Aar endog udført over 2 Millioner Tdr. Havre.

under meget gunstige Vejrforhold, og saavel Hø som Korn er af en mere end almindelig god Beskaffenhed. For Frost har Landet været forskaanet i ualmindelig Grad, og Kornet er kommet til fuld Modenhed selv i de højeste Fjeldtrakter. I det Hele taget har den indre Del af Landet og Vestkysten havt et mere end almindelig godt Aar, medens man i Egnene om Kristianiafjorden og om Throndhjemsfjorden ikke har havt mere end et Middelaar. Det er saaledes de af Naturen mindst begunstigede Egne, som hovedsagelig kunne glæde sig ved en baade i Mængde og Beskaffenhed langt rigere Aving, end de i mange Aar have havt.

Paa Fjeldene have Havnegangene været mere end almindelig rige, og Sæterudbyttet skal overalt være tilfredsstillende, mange Steder endog rigt. Mælkeridriften gaaer fremdeles meget hurtigt fremad, og Norges Smørhandel er i Færd med at undergaa en væsentlig Forandring. Tidligere tog Landet det meste af sit finere Smør fra Danmark, medens dets egne Mælkerier nu levere den væsentligste Del deraf; og ligesaa er Smørindførslen i det Hele taget stærkt i Aftagende; saaledes er dette navnlig Tilfældet med hvad der faaes fra Danmark, medens Sverrig og Finland mere og mere begynde at levere, hvad der bruges af simplere Smør. I Løbet af det forgangne Aar er man ogsaa begyndt paa at udføre smaa Kvantiteter norsk Smør til England, og hvis Mælkeridriften vedbliver at gaa fremad med saa jævne Skridt som i det sidste Par Aar, da er det ikke usandsynligt, at Norges Udførsel af Smør snart vil blive ligesaa stor som Indførslen tidligere har været, thi Betingelserne for et godt Kvæghold og en god Mælkeridrift ere fra Naturens Side ingenlunde karrigt tilmaalt Norge.

Medens Mælkeridriften og Husdyrbruget gjør meget hurtige Fremskridt, gaaer det derimod langsommere med det egentlige Jordbrug, og der kan i saa Henseende ikke særlig fremhæves noget betydeligere Fremskridt i Aaret 1870.

England.

Som meddelt i Agerdyrkningsberetningen fra Slutningen af Juli har Sommeren været overordentlig tør og til sine Tider brændende hed i England, og den engelske Landmand maa gaa tilbage til 1818, for at finde et Aar, da hans Afgrøder have lidt saa meget af Tørke. Det er navnlig det sydlige, midterste og østlige England, der har lidt mest; i Skotland har Tørken været mindre stræng, og i det vestlige England har man endog havt temmelig jævnlig Regn.

Bed Sommerens Begyndelse stod Hveden, der havde lidt meget af Værfrost og Dagts, slettest, og Vaarsæden derimod bedst, men Maj og Juni Maanedes brændende Solvarme forandrede Forholdet, idet den var gunstig for hin, men derimod alt for stærk og svidende for denne. En Landregn midt i Juni hjalp godt, men atter indfandt Tørken og Varmen sig i den øvrige Del af Juni og i Juli, og Kornet, navnlig Vaarkornet, modnedes meget hurtig og brat. Høsten faldt derfor tidlig og fuldendtes meget hurtig; kun i de nordlige Egne, hvor Høsttiden almindelig falder fra Midten af August til Slutningen af September, blev man ikke heller i Aar færdig med Høsten, inden Efterommerregnen havde indfundet sig.

Udfaldet af Aarsudbyttet stiller sig da for de forskellige Afgrøder saaledes: Hveden giver for hele Landets Vedkommende omtrent en Middelsafgrøde (eller omtrent 10 Tdr. pr. Td. Land); der er imidlertid meget stor Forskjel, idet de dybe, lerede, stærke Jorder have givet en god Hvedehøst, enkeltvis endog 24 Fold, medens de lettere og mindre dybe Jorder, som ikke have kunnet taale Tørken, have givet en slet Høst, der endog sine Steder sank ned til 2 Fold. Da der imidlertid næppe iaar er besaaet saa stort et Areal med Hvede som almindelig, vil Storbritanniens samlede Hvedeudbytte næppe naa et Middelaars. Byg og Havre blev saaet i udmærket bekvem Jord, tegnede i Begyndelsen godt, men fattes senere saa meget tilbage, blev kortstraaet og tynd, at man i England regner at have høstet

20 pCt. mindre Byg og 15 pCt. mindre Havre end almindelig. Derimod var Baarsæden en Del bedre i Skotland, og Bygget angives derfra endog at være den Kornsort, der i Nar er lykkeligst bedst; og det samlede Udbytte for disse 2 Sædarters Bedkommende vil derfor sikkert ogsaa omtrent være et Middelaars; af Baarsædshalm er der derimod kun høstet lidt. Erterne vare kun korte, men udmærket godt bælgsatte, modnedes og høstedes godt og have givet en god Middelhøst. Bønnerne vare derimod yderst slette, ofte kun 1 Fod høje, og da Bælgene vare ansatte lige ned til Jorden, har man ofte ruffet dem istedetfor at skjære dem; de have næppe givet over $\frac{1}{3}$ af et Middelaar. Kartoflerne have navnlig i de stærkt kartoffeldyrkende Egne i det nordlige England og i Skotland givet et godt Udbytte. Runkelroerne, hvis Dyrkning Nar for Nar tiltager i England, have givet et Middeldudbytte, hvorimod Raalrabi og Turnips have været meget slette, næsten Halvdelen maatte omplojes, og Resten har været angrebet baade af Meldug og Knoporm og derfor kun givet lidt. Højbjergningen var saa ussel som sjælden tidligere, og Græsmarkerne vare navnlig i det sydlige og midterste England endnu slettere end 1868, thi da voksede de dog godt til strax om Foraaret, medens de i det forløbne Nar ingen Kraft fik i det raakolde Foraar og derfor hurtig brændtes bort af Tørken. Først i Eftersommeren have Græsgangene været nogenlunde gode. — Husdyrholdet har selvfølgelig været meget trykket i Sommer, — med Undtagelse af at Faarene bar rigelig Uld og væmmede godt —, og da Fodermængden til Vinterholdet kun er ringe, og Vinteren allerede stræng, maa der bruges alle Midler, stærk Brug af Kraftfoder, Formindstelse af Besætning o. Ig., for at undgaa Fodernød. Saaledes har Aarsudbyttet været i den største Del af England og Skotland; i det vestlige England, hvor der, som ovenfor nævnt, jævnlig faldt Regn, har det derimod gjennemgaaende været betydelig bedre.

Blandt de Spørgsmaal, som i det forløbne Nar have beskæftiget de engelske Landmænd stærkt, skulle vi nævne nogle saa. Intet Under, at man efter de 3 sidste Aars Tørke, der saa stærkt

har indvirket paa og nedflaaet Landmandens Bestræbelser, særlig retter sin Opmærksomhed paa at modarbejde dette Onde. Som et Middel dertil, der allerede i flere Aar har været i Brug, men i Aar har vundet temmelig stor Udbredelse, er navnlig det at anvende den kunstige Gjødning i flydende Tilstand, og derved sikre sig at den virker og fremstjunder Planternes Spirring og Væxt ud over den Periode, da Torken lettest ødelægger dem. Det er navnlig til Raps, Roer og Byg, at man mere og mere bruger den kunstige Gjødning i opløst Tilstand. Dette Middel synes inden ret lang Tid at ville faa mere almindelig praktisk Betydning og vinde Udbredelse; Vanskelighederne, der stille sig i Bejen, ere ikke særdeles store. Det samme kan derimod ikke siges om et andet Middel, som har faaet mange Talsmænd i den forløbne Sommer, nemlig at gaa ind paa en ligefrem Vanding af Markerne i tørre Tider enten ved Hjælp af heldig beliggende Vandløb eller ved paa højtliggende Steder at danne Vandbassiner, hvori Vintervandet kan opsamle sig. Hvor Lokalteterne ere meget heldige, f. Ex. hvor man ved at lægge en Dæmning over en højtliggende Dalkloft kan danne sig et Vandbassin (paa en Gaard har man paa denne Maade skaffet sig en Vandbeholdning paa et Par Hundrede Tusinde Tønder), ville Omkostningerne ved dettes Indretning vel ikke blive uovervindelige, men det vil utvivlsomt blive meget vanskeligt at lede Vandet ret langt ind over Marker, der enten af Naturen ere lette, eller, hvis de ere stærke, da i Reglen ere dræned.

Forbrugen af kunstig Gjødning er vedvarende i stærk Stigning, og af Guano har Tilførslen de første 10 Maaneder af det forløbne Aar omtrent været dobbelt saa stor som i de tilsvarende 10 Maaneder af Aaret 1869.

Dampdyrkingen vinder stadig mere Udbredelse, og paa flere og flere Gaarde betragtes den allerede som uundværlig. Hvert Aar medfører naturligvis Forbedringer paa et saa vigtigt Omraade, der endnu er i sin Barndom. Den allerede tidligere fremhævede Tilbøjelighed til at gaa i Retning af meget

store og kraftige Dampdyrkningsredskaber fortsættes, og paa Oxfordmødet i Sommer mødte Fowler endog med et Sæt, hvortil han brugte 2 30 Hestes Lokomobiler, hvert vejende 30 Tons, men da ogsaa i Stand til at pløje 15—22 Tdr. Land om Dagen med den 8 Fure=Plov, som dreves deraf. Samtidig mærkes dog ogsaa modsat en Trang til at gjøre Dampdyrkningsapparaterne lettere, og Mr. Smith, Woolston, den første og intelligente Forkjæmper for denne Slags Redskaber, har i de sidste Aar atter vundet en Del Anerkjendelse, ligesom ogsaa det Lokomotiv, som en Mr. Thompson i Skotland har konstrueret (og som er nærmere omtalt i Ugeskrift for Landmænd 1870. I. 518), maa føre i Retning af lette Redskaber, saafremt det i det Hele taget vil vise sig ligesaa anvendeligt til at trække Plove over løse Marker, som det har viist sig til at færdes paa faste Landeveje, noget som Engelskmændene i Begyndelsen raillerende benægtede, men som de dog efter Oxfordmødet, hvor det arbejdede, nu udtale sig noget forsigtigere om. Paa Massinommaadet har det forløbne Aar iøvrigt ikke bragt meget nyt, men nærmest kun Forbedring af tidligere Redskaber, og blandt disse maa fremhæves Forbedringer af Mejemaskinerne og af Hesteriverne men dog især af Plovene. For os, der ofte helt urigtig indbilde os, at dette gamle Redskab omtrent har naaet Fuldkommenhed, maa det være meget nyttigt at høre, at intet andet Redskab er en saa stadig Gjenstand for de engelske Fabrikanters omhyggelige Studium og Inventioner som netop Ploven, at de Aar efter Aar foretage stærkt besøgte Plovprøver og Aar efter Aar fremkomme med nye Former. Blandt dem, det forløbne Aar i saa Henseende har bragt, skulle vi nævne, at den gamle Ide med at forandre Løbets glidende Bevægelse til en rullende atter i Aar er benyttet af Howard paa en af hans Plove, at man paa en Plov har anbragt en rundgaaende Kniv eller Skive paa Muldfjælen, hvorved Furen ituskæres og smuldres, og endelig at Ransome har konstrueret en Dobbeltplow, som kan styres og vendes ved Agerende med stor Lethed ved Hjælp af et Par findrig anbragte Støttehjul,

en Forbedring som man tillægger saa stor Betydning, at den endog menes at ville give Dobbeltploven en mere almindelig Udbredelse end den forsøgsvisse, den hidtil har havt.

For den engelske Arbejder har det ikke været noget godt Aar; Sommerarbejderne, som navnlig skulde give ham hans Fortjeneste, have været meget faa: næsten ingen Højbjergning, kun saa Roemarker at holde rene og en meget hurtig Høst, mange Steder varede den kun 14 Dage.

Endnu skal blot nævnes, at det længe omtalte Kvægmarked ved London for fremmed Kvæg, nu synes at ville komme i Stand, idet der i Nærheden af Deptford paa den højere Bred af Themsen er kjøbt 18—19 Tdr. Land til dette Brug; hele Anlægget er anslaaet til $1\frac{1}{2}$ Million Rd.

Tyskland.

Vinteren og Foraaret var ingenlunde gunstig; Vintersæden havde lidt temmelig meget af Værfrost, saa at der endog maatte omplojes en Del, navnlig af Raps; Vaarsæden blev først sildig faaet. Men i den første Del af Sommeren bedrede Markernes Udseende sig kjendeligt, og man haabede almindelig paa en ret god Høst ved Krigens Udbrud midt i Juli. Bedvarende Regn i Juli og August Maaneder og af og til stærke Storme gjorde imidlertid overordentlig megen Skade, og Resultatet er derfor kun lidet tilfredsstillende, hvilket end tydeligere fremgaaer af nedenstaaende Gjennemsnitsudbytte af over 1300 Beretninger, som ere indsendte til og sammenarbejdede og offentliggjorte af det preussiske Landbrugministerium. Ifølge dette har Høst-udbyttet, naar Udbyttet i et almindeligt Aar sættes til 100, kun været følgende:

	Kornudbyttet.	Falmudbyttet.
Hvede	78	74
Rug	86	82
Bjerg	88	84
Havre	86	84
Ærter	73	76

	Kornudbyttet.	Halmudbyttet.
Boghvede . . .	87 . . .	94
Raps . . .	60 . . .	64
Kartofler . . .		85
Sukkerroer . . .		94
Hør		85
Humle		99
Tobak		96
Enghø		83
Kløverhø		69
Lupiner		86

Schlesien har havt den bedste Kornhøst, og derefter kommer i Ordensfølge: Hannover, Preussen, Slesvig og Holsten, Posen, Hohenzollern, Westphalen, Brandenburg, Sachsen, Pommern, Hesse-Nassau, og flettest har den været i Rhinprovinserne.

Aarsudbyttet har altsaa i og for sig ingenlunde været godt for den tydske Landmand, og endnu flettere har naturligtvis Krigen gjort det. Mangel paa Arbejdskraft, store Udgifter, ingen Tillid i Forretningerne gjør Stillingen mislig. Sorgeligt stillet ere Bønderne i Rhinprovinserne, der i Forbindelse med en slet Høst maatte bære Ulemperne af store Indkvarteringer i Krigens Begyndelse. Allerede i August Maaned blev der derfor rettet en Opfordring til Landmændene i de andre Egne om at komme de betrængte og for Sædekorn tildels blottede Beboere af Rhinprovinserne til Hjælp.

J. C. la Cour.